

Գ Ր Ա Կ Ա Ն Ա Գ Ի Տ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն
ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ
L I T E R A R Y   S T U D I E S

ՀՏԴ՝ 801,7

DOI: 10.52971/18294316-2022.25.1-161

ՋԱՆՆԻ ՌՈՂԱՐԻԻ ՀԵՔԻԱԹԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ռոզա Հովհաննիսյան

ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն

Բանալի բառեր՝ հեքիաթ, զրույց, ժանրային ներթափանցումներ, դիպաշար, հրաշապատում, իրապատում, ազատություն, երազանք:

Մեր ուսումնասիրության տիրույթում իտալացի մանկագիր Ջաննի Ռոզարիի հեղինակային հեքիաթների առանձնահատկությունների բացահայտումն է, ի մասնավորի՝ Ջ. Ռոզարիի հեքիաթի սնուցիչ ակունքները, նրա հեքիաթագրության իրապատում ու հրաշապատում մոտիվների հարակցումները, Ռոզարիի հեքիաթների սոցիալ-բարոյական ու քաղաքական բաղադրիչը, ժանրային ներթափանցումները, հեքիաթների գործառույթը, պատկերավորման համակարգը, հեքիաթի զգայախոհական եզրակացությունը:

Գաղափարական առումով Ռոզարիի հեքիաթագրի հերոսները բնորոշվում են ազատության երազանքով ու բռնակալների դեմ ըմբոստացմամբ:

Նախաբան. Հեքիաթի շնորհիվ մեր մտքի տարածությունը դառնում է ընդգրկուն, հնարավորություն ենք ունենում մեզ բացահայտելու որպես ուրիշ, քանի որ զարմանալի, մեր ձեռքը բռնած, տանում է տարաշխարհ, անսովոր ու աննախադեպ աշխարհ, բայց ավելի հոգեհարազատ ու սրտամոտ, որտեղ դառնում ենք գրված ու չգրված օրենքների հանձնառուն՝ երբեմն էլ խախտելով հաստատված-ամրակայված օրենքները: Ուսումնասիրության ծիրում անդրադարձել ենք Ջ. Ռոզարիի այն հեքիաթներին, որոնք

իտալերենից թարգմանել է Գ.Մելքոնյանը¹, իսկ միջնորդավորված լեզվից՝ ռուսերենից՝ Ա. Աղասյանը²:

Չ. Ռոդարիի հեքիաթի սնուցիչ ակունքները

Ռոդարիի հեղինակային հեքիաթների պյուժեներն ինքնահինար լինելով սնվում են աշխարհի հեքիաթների թափառիկ պյուժեներից, նաև իտալական բանահյուսական հեքիաթի երակներից:

Այսպես, օրինակ՝ «Ջակոմո-Ապակիկը» /էջ 65/ հեքիաթի թափանցիկ տղայի կերպարն ընդհանրություններ ունի դանիացի հեքիաթագիր Հանս Քրիստիան Անդերսենի «Թագավորի նոր զգեստը» հեքիաթի փոքրիկ տղայի հետ: Երկուսի համար էլ ճշմարտությունն ամենից ուժեղն է աշխարհի երեսին: Սյուժեի զարգացման ընթացքում Ջակոմո-Ապակիկն ըմբոստանում է բռնակալ արքայի դեմ, որը նրան բանտ է նետում իր ճշմարիտ մտքերի համար:

«Ձկնորսը Չեֆալուից» /էջ 39/ հեքիաթի պյուժեն գուգահեռներ ունի Ոսկե ձկնիկի մասին ամենահայտնի ստեղծագործություններից մեկի՝ Ա. Պուշկինի «Հեքիաթ ձկնորսի և ձկնիկի մասին» երկի հետ: Ըստ տարածված կարծիքի՝ Պուշկինը պյուժեն փոխ է առել Գրիմ եղբայրների «Ձկնորսի և նրա կնոջ մասին» հեքիաթից: Ոսկե ձկնիկը (կամ կախարդական հատկություններով օժտված այլ ձուկ) հանդիպում է մի շարք ժողովուրդների բանահյուսության մեջ: Հեքիաթներում սովորաբար կատարում է հրաշագործ օգնականի դեր՝ որոշակի ծառայություններ անելով՝ որպես երախտագիտություն այն բանի, որ իրեն ազատեն: Դրա հետ մեկտեղ՝ բարերարի նկատմամբ ագահությունը, որպես կանոն, խիստ պատժվում է: Այդպես և «Ձկնորսը Չեֆալուից» հեքիաթում է, ըստ որի՝ մի անգամ ձկնորսն ափ է հանում մարդկային լեզվով խոսող մի մատնաչափ ձկնիկ, որը խնդրում է իրեն ջուրը չնետել՝ խոստանալով հաջողություն բերել ձկնորսին: Բայց ձկնորսը հարստանալով սկսում է շահագործել իր նավաստիներին: Մատնաչափիկ-փոքրիկ տղան տեսնում է այս բոլորը և զգուշացնում է նրան՝ զգուշ կաց, որ չմնաս դատարկ տաշտակի առաջ: Ի պատասխան՝ երախտամոռ ձկնորսը տղային դնում է փոքրիկ խեցու մեջ և զգում է ծովը: «Դատարկ տաշտակի առաջ մնալ» դարձվածային արտահայտությունն անգամ հուշում է վերոնշյալ հեքիաթների թե՛ պյուժետային զծի, թե՛ բարոյախոսության և թե՛ լեզվական ընդհանրության մասին:

Հատկանշական է, որ գրող Ստեֆանո Պանզարասան իր «Ջաննի Ռոդարիի կանաչ ականջները» գրքում նշում է. «Գրաքննադատները ողջունել են Ռոդարիի ունակությունը՝ ներկայացնելու բարոյական աշխարհը ոչ թե բարոյախոսությամբ, այլ եռանդուն երևակայությամբ: Այս որակը գերիշխում է թե՛ նրա բանաստեղծություններում, որոնք լի են ֆուտուրիզմի և սյուրռեալիզմի փորձառությամբ, թե՛ նրա վիպակներում, պատմվածքներում, առակներում ու հեքիաթներում, որոնք լի են իրականության պատկերումներով»³:

¹ «Եղեգան փող»- 2021, 11:

² Չ. Ռոդարի -1973, Այսուհետ այս գրքից մեջբերումները փակագծով նշվում են տեքստում:

³ hy.wikipedia.org/wiki/%D5%8B%D5%A1%D5%B6%D5%B6%D5%AB_%D5%8C%D5%B8%D5%A4%D5%A1%D6%80%D5%AB%D5%B6_%D5%B0%D5%A1%D5%B5%D5%A5%D6%80%D5%A5%D5%B6

Ռոդարիի «Հսկայի մագերը» հեքիաթում ապերախտության ու պարզամտության հատկանիշներով հակադրված են եղբայրները. երեք եղբայրները խաբում և աշխատեցնում են մեկին, որի ուժը ձեռքերում է, իսկ խելքը՝ մագերի մեջ: Դրա համար նրանք արմատից կտրում էին հսկայի մագերը: Բայց բանող հսկան գլխի է ընկնում և պատժում է նրանց: Մագերի հմայական զորության մոտիվն առկա է ոչ միայն հեքիաթներում և արքետիպային հիմքով առնչվում է կյանքի շարունակականությանը, այլև Սամսոնի ու Դալիլայի մասին պատմող աստվածաշնչյան դրվագներից մեկում (ի դեպ, Հայ առաքելական եկեղեցու ձեռնադրության խորհրդում դպիր ձեռնադրելիս եպիսկոպոսը խաչաձև կտրում է ձեռնադրվողի մագերը՝ որպես աշխարհից մասամբ հրաժարվելու նշան):

Ռոդարիի «Շների երկիրը» հեքիաթում մարդկանց խլանալու հատկանիշը բնորոշ է նաև իտալական «Ռոտո թագավորը» հեքիաթի կերպարներին, որոնք խլանում են թագավորի որոտընդոտ ձայնից (առհասարակ իտալացիներին բնորոշ է բարձրաձայն խոսելը): Խլությունը՝ իբրև ֆիզիկական հատկանիշ, բացարձակացվելով՝ դառնում է միմյանց չհասկանալու, իրարից հոգեբանորեն օտարվելու պատճառ, որ հատուկ է ժամանակակից աշխարհում հայտնված մարդկանց:

Ջ.Ռոդարիի հեքիաթներում հմտորեն ագուցված են իրապատում ու հրաշապատում մոտիվները. այս միահյուսումը իտալացիների նուրբ հնարամտության ու խաղացկուն երևակայության արգասիք է: Երևակայությունն ասես մտքի հեռադիտակ է, որով հեղինակը կամ նրա հերոսները դիտում են աշխարհը, որում հայտնվում են: «Փոքրիկ տիեզերագնացը» գերժամանակակից հեքիաթում տիեզերագնաց ճուտիկը դուրս է գալիս շոկոլադե ձվից, որը և նրա տիեզերանավն էր: Այս հրաշապատում մոտիվին զուգահեռ՝ նա ներկայացնում է արդիական խնդիրներ երեխաների դաստիարակության ու կրթության մասին: Եթե Ռոդարիի իրապատում հեքիաթների տիրույթում հայտնվում է ինչ-որ մոգական կամ հրաշագործ կերպար, դարձյալ վերջինս գործում է առօրյա կյանքի տրամաբանության ծիրում:

Հեքիաթների ծագման մեջ կարևոր դեր են կատարում գործողության տեղի ու ժամանակի ապատապելականացումը, անցումը գործողության կայուն տեղայնությունից (այնտեղ, ուր այն կատարվում է) հեքիաթային անորոշ ժամանակին ու տեղին⁴: Ըստ ամենայնի հրաշապատում հեքիաթներում չկա տեղի ու ժամանակի առարկայացում, մինչդեռ Ռոդարիի համապատասխան հեքիաթներում որոշակիացվում է տեղը: Այսպես՝ «Մև քթերի կղզին» հեքիաթում հերոսը հրաժարվում է քիթը սև ներկելուց, ինչպես ընդունված էր *Neronia* կղզում: Իսկ «Յոթ և մեկ» հեքիաթի երեխան, որը միաժամանակ յոթ երեխա էր, ապրում էր Հռոմում, Փարիզում, Բեռլինում, Մոսկվայում և էլի երեք հայտնի քաղաքներում:

Հրաշագործ հատկանիշներով օժտված իրերն ու առարկաները (սփռոց, գլխարկ, գորգ, դուղուկ, մատանի, քսակ, փայտիկներ և այլն) հրաշապատում հեքիաթների գլխավոր հերոսին իր նպատակին հասնելու համար տրվում են հեքիաթի տարբեր գործող անձանց կողմից տարբեր եղանակներով: Որպես այդպիսի նվիրատուներ՝ երբեմն

⁴ Հարությունյան Ս. -2010, էջ 163:

հանդես են գալիս ծերունիները⁵: Ռոդարիի «Ձեռնափայտը» հեքիաթը /էջ 31/ կախարհական ձեռնափայտի մասին է, որ մի ծեր սինյոր նվիրում է դարպասի մոտ խաղացող փոքրիկ տղային՝ ասելով՝ դու կարող ես նրանով թռչել, լողալ, սլանալ: Հրաշագործ առարկայի շնորհիվ միանգամայն փոխվում է փոքրիկի կյանքը: Կերպարակերտման հեղինակային գնահատականն ամփոփվում է հետևյալ խոսքով. «...աշխարհիս երեսին չկա ավելի երջանիկ մեկը, քան այն ծերունին, որ կարող է մի բան նվիրել երեխային»:

Առհասարակ Ռոդարիի հեքիաթներում գործուն է սոցիալ-բարոյական ու քաղաքական բաղադրիչը: Նրա հերոսները («Սև քթերի կղզի», «Երիտասարդ խեցգետինը» և այլն) ըմբոստանում են ընդունված սովորության կարգի դեմ. երիտասարդ խեցգետինը չի ուզում յուրայինների պես հետ-հետ գնալ, այլ ուզում է գորտերի պես առաջ քայլել. այսպես է ծնվում հեղափոխությունը: Նկատենք, որ այսօրինակ «օրինազանցությունները» նոր շունչ ու արթնացում են հաղորդում թմբիրով ապրող հասարակությամբ: Այս հեքիաթները կյանքը նորովի իմաստավորելու, կարծրացած սովորության մասին պատկերացումները փոխելու, նոր չափորոշիչներ հաստատելու և դրանցով ապրելու ուղերձ ունեն:

Հրաշապատում հեքիաթի անսովոր իմաստային տիրություն իրերն ու կենդանիները կարող են ապրել մարդակերպության հնարավորությամբ, և հակառակը՝ մարդիկ էլ փոխարկվում են կենդանիների⁶: Ուշագրավ է, որ այս կամ այն կենդանու վարքի, տվյալ մշակություն նրա մասին ունեցած պատկերացումները մեծավ մասամբ դառնում են հեքիաթի դիպաշարի առանցք: Չ. Ռոդարիի «Շների երկիրը» հեքիաթում մարդկանց՝ շների փոխակերպվելն ու նրանց նման հաչելը գոյաբանության առեղծվածներից կամ աբսուրդներից են, կերպարներից մեկի խոսքով՝ համաճարակ է: Այս հեքիաթում սիմվոլիկ այլաբանությամբ արտահայտված է տվյալ միջավայրում ընդունված սոցիալ-բարոյական կարգի խախտումը:

Իսկ «Արքան, որ պետք է մեռներ» հեքիաթի արքայի կերպարում առկա է սոցիալ-բարոյական կարծրատիպը, որից նա չի կարող հրաժարվել: Հզոր արքան մտածում է՝ ավելի լավ է արժանապատվորեն մեռնել, քան կյանք մուրալ մուրացիկից: Այստեղ կա նաև հրաշապատում հեքիաթին բնորոշ պայման՝ ծեր կախարդի առաջարկն արքային. «Շո՛ւտ հանիր զգեստներդ, փոխի՛ր ցնցոտիապատ մուրացիկի զգեստների հետ, հանձնի՛ր նրան մի օրով քո թագն ու պաշտոնը, և դու փրկված կլինես» /էջ 38/: Բայց հզոր ու անդրդվելի արքան անպատվաբեր է համարում թեկուզ մի օրով աղքատի տեսք ընդունել և նույն երեկոյան էլ մեռնում է:

Գաղափարական առումով ազատության երազանքն ու բռնակալների դեմ ընդվզումը խիստ բնորոշ են Ռոդարիի հեքիաթագրի հերոսներին:

Այսպես՝ «Պուլչինելլայի փախուստը» /էջ 62/ հեքիաթում տիկնիկային թատրոնի խամաճիկ Պուլչինելլան մի օր գիշերով կտրատում է թելերը, որ կապված էին իր գլխից, ձեռքերից ու ոտքերից և որոշում է փախչել: «Ի՛նչ լավ է ոտքը դնել այնտեղ, ուր դու ես ուզում, ոչ թե անտեղ, ուր հրամայում է տերդ»: Բայց փայտե միայնակ տիկնիկի համար

⁵ Խեմյան Մ.-2021, էջ 39:

⁶ Հարությունյան Մ., 2000, էջ 213:

աշխարհն ահարկու էր: Համենայն դեպս, նա թաքնվում է մի պարտեզում, որտեղ սնվում էր ծաղիկներով: Պուլչինելլան ասես հուշում է՝ ազատության մեջ մահ չկա, ազատությունը կյանք է: Սա այն գաղափարն է, որ շարունակում է կենսականորեն արթուն պահել բոլորին՝ փոքրերին թե մեծերին: Մրանով հանդերձ՝ պատումից պատում հարստանում են ռոդարիական հեքիաթների բովանդակային դաշտն ու գաղափարական կոնցեպտը:

«Մուրաբա եփող վարպետուհին» /էջ 33/ հեքիաթը ստեղծարար ժողովրդի և բռնակալ արքայի հակադրման ազդեցիկ պատում է: Ամեն ինչից, նույնիսկ քաղած շագանակի փշերից ու եղինջից մուրաբա պատրաստող վարպետուհու մուրաբան փորձում է թագավորը, բայց երբ ճանձ է ընկնում դրա մեջ, հրամայում է՝ կտրել նրա ձեռքերը մինչև արմունկները: Ժողովուրդն ապստամբում է՝ ասելով՝ եթե համարձակվեն վարպետուհու ձեռքերը կտրել, կթոցնի թագավորի թագը, գլուխն էլ՝ հետը: Ըստ էության, ժողովրդի արարումն է թագավորին թագավոր դարձնողը:

Ժանրային ներթափանցումները ռոդարիական հեքիաթում. Ռոդարին մերօրյա հեքիաթն է հյուսում՝ ժամանակի լուծում պահանջող խնդիրներն ու հարցադրումներն այլաբանորեն դարձնելով պատումի հենք: Հենց այլաբանության հիմքով էլ նրա հեքիաթներից մի քանիսը ժանրային առումով մոտենում են կարճ արձակի ձևերից մեկին՝ առակին՝ երբեմն տեքստի վերջում ունենալով եզրակացություն-խոհական բաղադրիչ. «Գիշերները, եթե լսեք, որ շատ շներ միասին հաչում են հեռվում, կարող է պատահել, որ իսկապես շներ լինեն, բայց կարող է պատահել նաև, որ լինեն այդ տարօրինակ, փոքրիկ երկրի բնակիչները»⁷ («Շների երկիրը»):

«Բարի Ջիլբերտոն» /էջ 49/ հեքիաթ-գրույց է, որի համանուն հերոսը «ականջներով ջուր է կրում» մոր համար, որովհետև մի անգամ լսել էր, որ մի կին ասում էր մյուսին. «Դուք մի տեսե՛ք, թե որքան է Ֆիլոմենը սիրում իր մորը. նա պատրաստ է ականջներով ջուր կրել նրա համար»: Ինչ խոսք, այս պատումում դարձվածքի ուղիղ իմաստի ընկալում կա, որը հատուկ է երեխաներին:

«Համար 75 տրոլեյբուսը» /էջ 71/ հեքիաթը նույնպես դուրս է ժանրի ավանդական ընկալումից և ավելի շատ նովել է հիշեցնում. այստեղ ձիուն փոխարինում է մեր օրերի անհնազանդ տրոլեյբուսը, որը, չենթարկվելով վարորդին, դուրս է գալիս սահմանագծված երթուղուց: Ուղևորները ևս ինքնաբերաբար դուրս են գալիս առօրյա կյանքի մեխանիկական կրկնությունից և ակամայից հայտնվում գողտրիկ բնության մեջ, ազատ մտքի տարածքում, որտեղ ամեն ոք գտնում է իր փոքրիկ հրճվանքն ու հոգու խաղաղությունը: Ռոդարին հոգեբանական անցում է կատարում. ուղևորներն սկզբում բարկացած էին, բայց արի ու տես՝ հետո նեղսրտում են, երբ տրոլեյբուսը «որոշում է» շարունակել ճամփան: Հրաշալին գործում է այնպես, որ ժամանակը կանգ է առնում մի կետում, որում տեղի է ունենում հեքիաթայինը՝ անժամանակը: Եվ չի ուշանում ռոդարիական՝ պատումը ճարտասանական հարցով ավարտելու հնարը. «Չէ՞ որ գարնան առաջին օրն ամեն ինչ հնարավոր է»:

⁷ «Եղեգան փող» պարբերաթերթ, նույնը:

Այսպիսով՝ Ռոդարիական հեքիաթը ժանրային առումով, այսպես ասած, հիբրիդային է, ընդհանրություններ ունի թե՛ առակի ժանրի, թե՛ գրույցի և թե՛ նովելի հետ՝ վերջինիս հատուկ սրբնթաց ավարտով:

Ռոդարիի հեքիաթների գործառույթն ու պատկերավորման համակարգը

Ռոդարիի հեքիաթներն ամոքում են, երազել տալիս, օգնում մտովի ճամփորդելու հնարավոր ու անհնարին բոլոր վայրերով: Ըստ էության, հեքիաթաթերապիա են և ելք կյանքի միապաղաղությունից ու գորշությունից դեպի անսովոր աշխարհ, որտեղ քիթը կարող է փախչել իրեն քչփորող տիրոջից («Փախստական քիթը»), ինչ-որ մեկը թռչող հովանոցով կարող է կախվել օդում և գիրք կարդալ լողափից 2 կամ 3 մ բարձրության վրա («Օստիա լողափին») կամ զանգերից հալել ու ձուլել մի հսկայական թնդանոթ, որի մի կրակոցով կարելի լինի պատերազմ շահել («Զանգերի պատերազմը»): Իսկ շոկոլադե ճանապարհն ու թխվածքից շինված սայլակը, որ կերան երեք եղբայրները, պարզապես բախտի շոայություն են:

Մրանով հանդերձ՝ ռոդարիական հեքիաթագրության առանձնահատկությունը երևակայության ուսպնյակով իրականության այլափոխության՝ ցանկալին հաստատելու մեջ է: Որպես պատկերավորման-արտահայտչական հնարներ՝ առաջին պլան են գալիս համեմատությունն ու փոխաբերությունը, չափազանցությունը, հեզանքն ու պարադոքսը (հարասությունը), այլաբանությունը՝ կյանքը խորքից ճանաչելու, բարեփոխելու կամ հերոսի վարքագծի դրոպապատճառները բացահայտելու առումով: Այս հայեցակետից ուշագրավ են նաև հեքիաթներից շատերի վերնագրերը՝ «Ճանապարհ դեպի ոչ մի տեղ», «Փախստական քիթը», «Շփոթ-պապիկը», «Ալիս-Գլորիսը», «Թարս հարցեր», իսկ «Մուկը, որ կատուն է ուտում» հեքիաթի վերնագիրը՝ որպես տեքստի նշան, դարձել է ասույթային սարկաստիկ արտահայտություն:

Ռոդարի հեքիաթագիրը արտաքո կարգի միջավայր ստեղծում է ոչ միայն երևակայության շարժով, այլև լեզվի հնարավորությունների հմուտ կիրարկմամբ: Բառախաղերի, հարանունների ու շրջասույթների օգտագործումը ևս վկայում են բառը շնչավորելու, ասելիքը կերպավորելու և արձակի կարճ ձևի մեջ հեքիաթային միջավայր ստեղծելու նրա բացառիկ ձիրքի մասին: Վկայաբերենք մի քանի օրինակներ. «Պուլ-չինեկային թվում էր, թե մեխակն ազատության սքանչելի համ ունի»: «Դե ինչ արած, եթե ես մեռնեմ էլ, կմեռնեմ ազատ: Ոչ ոք այլևս ինձ չի կարող կապել գլխից, ոչ ոք չի քաշի թելից և ստիպի ինձ գլխով համաձայնություն տալ, երբ ես բոլորովին էլ համաձայն չեմ» («Պուլչինեկայի փախուստը»): «Դա մի փոքրիկ մանուշակ էր՝ բարալիկ ցողունով: Նա դողում էր ցրտից, բայց շարունակում էր արիաբար բուրմունք արձակել» («Մանուշակը բնեռում»): «Տրոլեյբուսը, ինչպես գարնան արևից խելքը թոցրած նապաստակ, սլանում էր Հռոմը շրջափակող ծայրամասերով» («Համար 75 տրոլեյբուսը»): «Մինչև անգամ բանտում Ջակոմո-Ապակիկը բռնակալից ուժեղ էր, որովհետև ճշմարտությունն ամենից ուժեղն է աշխարհիս երեսին: Նա պայծառ օրից էլ վառ է, փոթորկից էլ անողոք» («Ջակոմո-Ապակիկը»):

Հերոսների ուղղակի խոսքից բացի, որ ծավալվում է դիպաշարում, կան նաև նրանց վերաբերող «խոսքային գոտիներ», որոնցում արտահայտվում է **հեղինակի զգա-**

յախոհական գնահատականը՝ հաճախ ճարտասանական հարցով և հիմնականում հեքիաթի վերջնամասում. «Տեսնես հեռու կգնա՞ (խեցգետնուկը- Ռ.Հ.): Կհասնի՞ Երջանկության: Կուղղի՞ այս աշխարհի բոլոր ծուռ բաները: Մենք դա չգիտենք... Միայն կարող ենք նրան ի սրտե հաջողություն մաղթել՝ ասելով՝ բարի՛ ճանապարհ»⁸:

Անտարկտիկ է, որ չարի ու բարու խնդիրն Աստծո արարչագործության մեջ և մասնավորապես հեքիաթներում մարդկության միտքն զբաղեցնող հնագույն խնդիրներից է: Ընդգծենք, որ Ռոդարիի հեքիաթներին բնորոշ չեն կերպարային ու հատկանիշային ցայտուն հակադրություններն ու սուր հանգուցալուծումները: Ոչ դրական կերպարներն անգամ հաճախ պատկերված են փափուկ կամիթներով ու մեղմասությամբ, ինչպես, օրինակ՝ «Հսկայի մագերը» հեքիաթում բարի ու խաբված հսկան երշիկների նման կապկպեց խաբեբա եղբայրներին, բերեց կայարան, կապոցների պես շարեց վագոնում և հրաժեշտ տվեց՝ ասելով՝ գնացե՛ք, ուր ուզում եք, միայն թե հեռու այստեղից...»:

«Մուկը, որ կատուներ է ուտում» պատումի մեջ գրադարանային մուկը, մեծամտանալով յուրայինների մոտ, երևակայում է, թե կերել է կատու, շուն, ռնգեղջյուր... ևն, իսկ երբ հայտնվում է իսկական կատուն, սկսում է քծնել՝ ասելով, որ կերել է թղթային տարբերակով և միայն ու միայն ինքնազարգացման համար:

Ամեն դեպքում Ջ.Ռոդարիի հեքիաթագիրը կարողացել է առտնին փոքրիկ գրույցներից ու դեպքերից բարձրանալ ու հյուսել հեքիաթի հոգեզմայլ պատումներ՝ հեքիաթարարումն ու դրա երանության մեջ լինելը դարձնելով կեցության ձև, քանի որ այս ժանրը հնարավորություն է տալիս շարունակական վերադարձ կատարելու դեպի մանկություն՝ մի ոսկեափ, որտեղ մենք կատարյալ ենք մեր ձգտումներով ու երազանքներով, մինչև իսկ փոքրիկ ձախողումներով ու հիասթափություններով: Ռոդարիին հաջողվել է հեքիաթ անունով պայմանական տարածության մեջ հմտորեն հյուսել ու միավորել պատկերն ու խոսքը, և ինչպես ինքն է խոստովանել՝ փորձել է բառերից խաղալիքներ սարքել:

ОСОБЕННОСТИ НАПИСАНИЯ СКАЗОК ДЖАННИ РОДАРИ

Оганнисян Р. П.

Ключевые слова: сказка, беседа, жанровое внедрение, сюжет, фантастический рассказ, реальный рассказ, свобода, мечта.

В нашем исследовании выявлены особенности сказок итальянского детского сказочника Джанни Родари, в частности: первоисточники сказки Дж. Родари, сопряжение фантастических и реальных мотивов в написании его сказок, социально-моральный и политический компонент сказок Родари, жанровые внедрения, функциональный аспект сказок и система создания образов, эмоционально-обдуманый вывод сказки. В идеологическом аспекте герои сказочника Родари характеризуются мечтами о свободе и бунтованием против тиранов.

⁸ «Եղևզան փող» պարբերաթերթ, նույնը:

PECULIARITIES OF FAIRY TALE WRITING STYLE IN GIANNI RODARI'S WORKS

Hovhannisyan R. P.

Key words: *fairy tale, converse, generic penetration, plot, wonder tale, fairy tales based on true stories.*

Our paper touches upon Italian children's writer- Gianni Rodari's fairy tale writing peculiarities. We aim to reveal the nutritious sources of the author's tales, the correlation between wonder tale and fairy tales based on true stories in the context of his fairy tale writing, the socio-moral and political component of Rodari's tales, generic penetrations, the function of fairy tales and the system of imagery, the sensual conclusion of the fairy tale.

Ideologically, the heroes of Rodari's tale are characterized by the dream of freedom and rebellion against dictators.

Գրականություն

1. «Եղեգան փող» -2021, պարբերական, 11 (182), նոյեմբեր, Գյումրի:
2. Խենցյան Մ.-2021, Նվիրատուն և խորհրդատուն հայ ժողովրդական հեքիաթներում, ՀԱԻ հրատ., Երևան, 348 էջ:
3. Հարությունյան Մ.-2010, Բանագիտական ակնարկներ, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., Երևան, 262 էջ:
4. Հարությունյան Մ.-2000, Հայ առասպելաբանություն, Բեյրութ, «Համազգային» տպարան, 527 էջ:
5. Ռոդարի Ջ.-1973, Հեքիաթներ հեռախոսով, թարգմանությունը՝ Ա. Աղապյանի, Երևան, «Հայաստան», 1973, 77 էջ:
6. https://hy.wikipedia.org/wiki/%D5%8B%D5%A1%D5%B6%D5%B6%D5%AB_%D5%8C%D5%B8%D5%A4%D5%A1%D6%80%D5%AB#%D5%8C%D5%B8%D5%A4%D5%A1%D6%80%D5%AB%D5%B6_%D5%B0%D5%A1%D5%B5%D5%A5%D6%80%D5%A5%D5%B

Ընդունվել է՝ 12. 03. 2022

Գրախոսվել է՝ 02. 04. 2022

Հանձնվել է տպ.՝ 25. 05. 2022

Տեղեկություններ հեղինակի մասին

Ռոզա ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ՝ ՀՀ ԳԱԱ Ծիրակի հայագիտական
հետազոտությունների կենտրոնի գիտաշխատող, բանաստեղծուհի,
tj.haughn`vard-rosa@mail.ru